

Het Witte Huis doorgelicht

Jac.J. Luyckx

Leunend tegen het robuuste bolwerk van de Citadel, op de scheiding van de oude stad en de uitleg daarvan richting Muntel/Vliert, staat Het Witte Huis opvallend het Bossche toonbeeld van 'Het Nieuwe Bouwen' van de jaren '30 te zijn. Maar naam gemaakt heeft Het Witte Huis vooral als consultatiebureau voor de tuberculosebestrijding, zoals het vanaf zijn geboorte in 1932 tot zo'n tien jaar geleden heeft gefigureerd. Niet te tellen zijn dan ook de Bosschenaren die daar herinneringen hebben liggen. Keurig gerestaureerd als het is, is het de moeite waard Het Witte Huis nu zelf eens door te lichten.

(Foto's: Peter Vaessen)

Het toeval wil dat een van die Bosschenaren met tuberculose die daar ooit regelmatig op controle moest, de huidige bewoner van *Het Witte Huis* is, de bekende architect Gerard Derks. 'Toen ik het pand in 1990 kocht kende ik de zuster nog die daar was. In de hal hingen nog dezelfde schilderijtjes op dezelfde plek. En mijn dossier was er ook nog. Daarin was ik een klein blozend jongetje.' Gebouwd naar ontwerp van de Vughtse architect C.M. Evers, was *Het Witte Huis* tegelijkertijd en naar later zou blijken het enige symbool van wat ook genoemd wordt de nieuwe zakelijkheidsstijl, dat 's-Hertogenbosch rijk is. Belangrijkste kenmerk van het nieuwe bouwen van de jaren '30 is de betonconstructie, reden waarom degenen die de kubische bouwmassa's ondanks hun bepleisterde baksteengevels niet mooi konden vinden, schamper van 'betonbouw' spraken. Andere kenmerken waren de stalen ramen en de platte (betonnen) daken. Vanwege zijn

architectuur-historische waarde, gaafheid en ligging werd dan ook voor *Het Witte Huis* met liefde en plezier een plaatsje ingeruimd op de gemeentelijke monumentenlijst als 'waardevol voorbeeld van jongere bouwkunst', terwijl het als een van de 'jonge monumenten' intussen ook op de nominatie staat voor de Rijksmonumentenlijst. Aparte vermelding verdienen, blijkens de gemeentelijke monumentenlijst, de dakterrassen, de trap met de metalen balusters, de smeedijzeren hoofdbalusters, de onderkelders en bovenal de glas-in-loodpartij van de Bossche kunstenaar Kees van Stiphout boven de hoofdingang. Voeg daarbij de ligging: gebouwd tegen de 'bastionering' van de Citadel. 'Hoewel markant, maar solitair, doet het geen afbreuk aan de historische context van het Citadel-complex.'

Als consultatiebureau kende *Het Witte Huis* de klassieke indeling van behandelkamer, wachtkamer, kantoren en keuken. Bij restauratie van het pand in 1952 werd het aan de rechterkant vergroot om ruimte te creëren voor een tweede behandelunit met de volumineuze röntgen-apparatuur.

Hoofdstructuur behouden

Overbodig geworden als consultatiebureau na de gewonnen strijd tegen de tuberculose diende het zich met voldoende ruimte voor wonen (links) en werken (rechts) in 1990 aan voor Gerard Derks met zijn architectenbureau. Gerard Derks: 'Toen we het kochten was het achterstallig onderhoud gigantisch. Stalen ramen verroest, overal lekkages, de buitenkant onder de graffiti.' Om het de nieuwe bewoners naar de zin te maken is *Het Witte Huis* dan ook helemaal gerestaureerd. Op de eerste verdieping zijn bovendien twee kamertjes bijgebouwd 'omdat we toen nog drie kinderen thuis hadden', en er is een lift in gekomen. Dit laatste ten behoeve van de ouders van Gerard Derks die de bovengelegen beheerderswoning hebben betrokken. Beneden ontvouwden Gerard en Mieke Derks een imposante living van zo'n 85 vierkante meter parket, waarin de woonkamer aan de voorzijde - vroeger kantoor - en de ruimbemeten woonkeuken achter - eertijds wachtkamer en een klein laboratorium - zich gescheiden weten door een 'open' corridor met halve muurtjes en 'fake-kolommen', niet zozeer om van de hoofdentree naar de hal van de zijdeur, de vroegere personeelsingang, te lopen, maar om de nieuwe functies te scheiden. Het kleine keukentje naast het vroegere kantoor is nu een nis waar de welgevulde bibliotheek van de familie Derks de persoonlijke invulling van de woonkamer nog eens accentueert. Hoewel om een en ander te verwezenlijken en naar behoefte opnieuw te kunnen indelen alle houten wanden er door Gerard Derks zijn uitgehaald en het gebouw 'helemaal is leeggepeld tot we alleen nog het skelet over hadden', is de hoofdstructuur in stand gehouden. Zo bleef ook het granieten trapportaal, het meest waardevolle

van het pand, gespaard, al snakt het glas-in-lood van Kees van Stiphout nog naar restauratie. Daaronder de voordeur met rondlicht. De oude schilderijtjes worden echter bepaald niet gemist nu het hele huis vol hangt met mooie moderne kunst.

Het nieuwere gedeelte rechts van de toegang, heet na tussentijds vertrek van het tot 23 man personeel uitgedijde architectenbureau van Derks 'privé-werkruimte', hoewel met zijn 150 vierkante meter 'wel wat groot'. De vergaderkamer in de eerste röntgenkamer is overigens nog intact. Boven was ruimte genoeg om met een eenvoudig tussenwandje naast het gewenste slaapvertrek ook een adequate badkamer te kunnen maken.

Facelift

De buitenkant kreeg een facelift, waardoor *Het Witte Huis* zijn naam weer eer aandoet. Bij deze restauratie hebben de luifels, die bij eerder onderhoud ook wit waren geschilderd, hun oorspronkelijke kleur teruggekregen, een beetje zeegroenachtig. Dit in harmonie met de ramen die, voor zover niet verroest, een tint hadden die alleen nog met 'vies' kon worden omschreven.

De stalen ramen, waarvan de detaillering als 'zeer kenmerkend en waardevol' te boek staat, zijn vervangen door aluminium profielen, een keuze waarmee ook de gemeente 's-Hertogenbosch zeer gelukkig is met het oog op de voorgenomen renovatie van enkele woningcomplexen met stalen ramen die na de oorlog in Den Bosch Zuid zijn gebouwd. Een probleem is namelijk dat de staalprofielen zich niet lenen voor dubbele ramen die de hedendaagse wooneisen voorschrijven.

Weliswaar vond Gerard Derks na veel zoeken in Engeland een vergelijkbaar staalprofiel, maar 'dat duurde zó lang en was zó kostbaar om het hier te halen dat we hebben besloten tot, overigens ook kostbare, aluminium ramen.' Maar het is dan ook een speciaal profiel, dat nodig was om aan te sluiten bij de oorspronkelijke staalprofielen. Dat profileren en maatvoering van de ramen exact hetzelfde zijn spreekt vanzelf.

Kippen in kruipruimte

Het gebouw is ruim onderkelderd, zoals oude buurtbewoners nog weten uit de oorlogstijd toen deze ruimten als schuilkelder dienst deden; 'en in de kruipruimte zaten de kippen.'

Anderzijds is er dat geweldige dakterras. Ondanks het prachtige uitzicht over de Aa tot de Muntelwal aan toe, wordt het, sinds de tuin klaar is, niet meer als zodanig gebruikt. Anders dan de toevallige voorbijganger zou menen, is *Het Witte Huis* namelijk omgeven door veel tuin die, nu al het ijzeren rasterwerk dat in eerste instantie omwonenden zo ontsierend voorkwam, geheel door klimop is overwoekerd, een patio-achtig karakter heeft. Daar is nu ook het terras, aansluitend op de openslaande

(Foto: Peter Vaessen)

deuren van de woonkeuken. Achter de breedgerekte tuin, langs de van dichtbij nóg imposantere 'bastionering' van de Citadel, een doorloop met een paar Chinese beelden. De monumentale rij Italiaanse populieren heeft het niet overleefd. Ziek als de bomen waren, heeft het maar een haar gescheeld of een van die kanjers was tijdens een storm boven op het zo fraai gerestaureerde *Witte Huis* terechtgekomen. Er zijn zes nieuwe populieren teruggeplant, rechts van *Het Witte Huis*, waar hun schaduw de bewoners niet deert en het uitzicht niet wordt belemmerd. Imposant zijn ze evengoed, want door de eis dat de nieuwe bomen minimaal boven het dak moesten uitsteken, waren ze bij aanplant al elf meter.

Recentelijk, nadat de tuin was gedaan, heeft Gerard Derks twee mooie poortjes laten maken, in de sfeer van de stijlschilders als Mondriaan. Even heeft het echtpaar Derks overwogen de vlakjes in dit stijlpatroon kleurtjes te geven, 'maar dat doen we toch maar niet.'

Alles, maar dan ook werkelijk alles, maakt dat Gerard Derks trots is op *Het Witte Huis*, ooit 'door het Bossche publiek gekozen tot het mooiste pand van de eeuw.' 'Als jongetje van vier of vijf jaar heb ik daar nog met m'n neus vooraan gestaan bij de opening van de brug over de Aa in 1954 of '55. Als dat nu de plek is die helemaal van jezelf is, dan doet je dat wel iets.'